

САҢА ОЛОХ

№ 13 (11992) • Муус устар 4 күнэ, 2025 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмүргэ

Исписэлиис тырыбыната

Булт уонна сокуон /2

Литэрэтиирэ муннуга

Аан Айаал — аныгы кэм
Маяковскайа/5

**Улуу Кыайыы 80 сылын
көрсө**

Саллаат ытык иэһин
чиэстээхтик толорбута/6

Мииринэй куоракка пресс-тур тэрилиннэ

Командировка. «Притяжение Мирного»
бэстибээлтэн бэлиэтээһиннэр/4

Суруналыыстар дэлгээссийэлэрэ — Мииринэйгэ.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Муус устар
4 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Муус устар
5 күнэ
СУБУОТА

Муус устар
6 күнэ
БАСКЫЫАННА

Муус устар
7 күнэ
БЭНИДИЭННЬИК

Муус устар
8 күнэ
ОПТУОРУННЬУК

Муус устар
9 күнэ
СЭРЭДЭ

Муус устар
10 күнэ
ЧЭППИЭР

-4° -18°

-3° -17°

4° -4°

3° -6°

3° -12°

2° -13°

1° -12°

Тэттик

**Байыастарбыт Албан аат түмэлигэр
экспонат маллары ыттылар**

Улуус баһылыга Степан Саргыдаев анал байыаннай дьайыыга кытта сылдьар биир дойдулаахтарбытыгар гуманитарнай көмөнү тиэрдэр көрсүһүүлэр кэмнэригэр буйуттар улуустаагы Албан аат түмэлигэр анаан ыппыт малларын экспонат быһыытынан туттарда. Баһылык мусуойга анал байыаннай дьайыы сиригэр аҕалылыбыт экспозициялар хомуллан, түмүллэн, бар дьон уонна ыччат билиитигэр-көрүүтүгэр туруохтаахтарын эттэ. Бу улахан суолталаах маллар буйуттар эйэлээх олох туһугар хорсун сырыыларын туоһулуу, сырдата туруохтара, үүнэр ыччаты иитиигэ дьонуннаах суолталаныахтара. Итини тэнгэ баһылык Норуот Геройа Г.Д. Протодияконов пааматынныыга онгоһуллан бүтэн, Дьокуускай куоракка аҕалылыбытын, сотору кэминэн Кыайыы пааркатыгар туруоруллуохтаагын эттэ, Улуу Кыайыы 80 сылынан улуус бары тэрилтэлэрэ итинизэ туһуламмыт былааннаах үлэни-хамнаһы тэрийэллэригэр, кэмигэр бүтэрэллэригэр соруудахтаата.

**Чурапчыга СӨ национальнай
библэтиэкэтин күннэрэ ыытылынна**

Быйыл Саха Өрөспүүбүлүкэтин национальнай библиотэтиэкэтин 100 сыла. Үбүлүөйдээх тэрээһин чэрчитинэн, СӨ Национальнай библиотэтиэкэтин күннэрэ улууспутугар ыытылынна. Маныаха туһуламмыт сэминээргэ өрөспүүбүлүкэ улуустарыттан кииннэммит библиотэтиэкэлэр сэбиэдиссэйдэрэ кэлэн кытыннылар.

Чурапчы улууһа Национальнай библиотэтиэка, ГЧИ институтун кытта Сөбүлэһиилэринэн улуус биллэр-көстөр дьоно үлэлээн-айан хаалларбыт нэһилиэстибэлэрин үйэтититии, оцифровкалааһын уо.д.а. боппуруостарга уонна Чурапчы, Таатта, Амма улуустара кытыылаах Боотуруускай улуунун устуоруйатын үөрэтиигэ үлэлэр саҕаламмытара бэлиэтэннэ.

**Оҕолор араас көрүг эчэйиһэлэрэ
элбээтэ**

Сандал сааспыт кэлэн, дьон-сэргэ, оҕо-уруу таһырдыа, дьаарбайара элбээтэ. Суолбут-ииспит килэрийэн, халтарыан эчэйээччи элбээтэ. Ордук оҕолор сыырга, мууска хатааһылы сылдьан, араас көрүгнээх оһоллонууларга үксээтэ.

Ол курдук, бу ааспыт нэдиэлэҕэ 6 оҕо сыртан сырылыы сылдьан араас көрүг унгуохтарын тоһуттулар. 5 тоһуу, 1 тебөнү доргууту бэлиэтэнэн, эмсэҕэлээбит оҕолор суһал көмөҕө көрдөрүннэ.

Манна чуолаан, тюбиннаах, ватрушкалаах сырылыырга сэрэхтээх буолуу ирдэниллэр. Хатааһылыр сиргэ остуолба, күрүү, от-мас, тимир суобун учуоттуоха наада.

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Уһук Илин
эрэгийиэннэрин өйөөһүн
салҕанар

Айсен Николаев Ил Дархан уонна Бырабыыталыстыба дьахталатын, Бырабыыталыстыба салалтатын кытта учараттаах сүбэ мунньагы ыгытта. Уһук Илин эрэгийиэннэрин өйөөһүн салҕанарын – экэниэмикэ улаатыытын кииннэрин социальнай сайдыыларын былааннарын олоххо киллэрэргэ анаан үбүлээһин көрүлүбүтүн, Саха сиригэр субсидиялар элбэх кыбартыыралар дьыллар тиэргэннэрин тупсарыыга көмө буолуохтарын туһунан эттэ. Маныаха Саха сирэ куонкуруһу ааһан, сэттэ эрэгийиэн ахсааныгар киирэн, федеральнай бүддьүөттөн 554,8 мөл. солк. кээмэйдээх эбии үбүлээһини ылыаҕа.

«Геология: номоҕу
сөргүтүү» федеральнай
бырайыак иккис
түһүмэҕэ көрүлүннэ

Айсен Николаев дойдуга Сир баайын туһаҕа таһаарыыга федеральнай аагыныстыбатын салайааччыта Олег Казанов кытта көрүстэ. Онно 2025-2027 сылларга «Геология: номоҕу сөргүтүү» федеральнай бырайыак иккис түһүмэҕин олоххо киллэриин боппуруостарын көрдүлэр. Саха сиригэр 26 эбийиэккэ үлэ былаанна турар. Уопсайа 18,4 млрд солк. суумалаах геологическай чинчийиини үлэтэ барыаҕа. 11 эбийиэк кытаанах минераллары хостоонунга, 10 – углеводороднай сырьёҕа, 5 эбийиэк эрэгийиэннээҕи геологическай чинчийэр үлэҕэ аһаҕаҕа. Итини тэнгэ, кэлэр 10 сылга олоххо киллэрэргэ Арасыйыа Бэрэсидьиэнин өйөбүлүнэн 142 млрд солк. суумалаах 112 геологическай чинчийиини ытытыллар участактарын испиниһэҕэ эрдэ оҥоһуллан сөбүлэһилибитэ.

Ил Дархан Арктика
пуорумун пленарнай
мунньаҕар кытынна

Мурманскайга буолбут VI норуоттар икки ардыларынааҕы Арктика пуорумун пленарнай мунньаҕар Арасыйыа Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин бэйэтин этиитигэр дойдуга Арктикаҕа зонатын кэскиллээх сайдыытыгар туһуламмыт соруктары туруорда. Олор истэригэр – дойдуга суверенитетын уонна национальнай интэриэстэрин көмүскээһин, өр кэмнээх социальнай-экэномическэй уонна тырааныспар-логистика сайдыыта, научнай чинчийиилэри ытыты, килимэт уларыйыытын, ирбэт тоңу үөрэтии уонна кэтээн көрүү, айылҕаны харыстааһын, дьон олохун хаачыстыбатын тупсарыыга тэтимнээх үлэни ытыты. Айсен Николаев Арктика инники сайдыытыгар, олох хаачыстыбатын тупсарыыга туһуламмыт бары национальнай бырайыактарга Арктиканы сайыннары ураты тутуллара наадатын, оччотугар хоту нэһилиэнньэлээх пууннары тупсарыы үлэтэ өссө тэтимирээбин бэлиэтээтэ. Доруобуйа харыстабылын, үөрэх уонна тырааныспар инфраструктуратын сайыннарыыга туспа көрүү ирдэнэрин эттэ.

«Саха сирэ —
дьоруойдар дойдулара»
бырагырааманан бастакы
бөлөх тэриллээҕэ

«Саха сирэ — дьоруойдар дойдулара» диэн салайар каадыры үүннэрэр бырагыраамаҕа киирэргэ 300-тэн тахса байыас онлайн-тестированиены ааста. Онуоха билигин байыаннай дьайыыга кытта сылдьар байыастарга анаан тургутууну ааһалларыгар туспа болдьоҕу эбии көрдүлэр. Ол туһунан Ил Дархан иһитиннэрдэ. «Биһиги инники кирбиһтэ сылдьар байыастарбытыгар тест толороллоругар туспа болдьоҕу — муус устар 7-10 күннэрин көрдүбүт. Салгыы хас биридиилэрэ кэпэстиини ааһыахтара. Ол түмүгүнэн бырагыраама кыттылаахтарын бастакы бөлөҕө сүүмэрдэниһэ», — диэн бу бырагырааманы көрүлээччи Айсен Николаев иһитиннэрдэ.

СӨ Ил Дарханын уонна Бырабыыталыстыбатын
пресс-сулууспата.

Булт уонна сокуон

Исписэлиис тырыбыната. Судаарыстыбаннай
иниспиэктэр Валентин Драгунову кытта
сөһөргэстим

Елена МАКАРИНСКАЯ

Бастакы көһөн кэлэрэ 13 күн хаалла. Онуоха булчуттар көтөргө эрэ буолбакка, кыылы-сүөлү бултуурга тугу билиэхтээхтэрин-көрүөхтээхтэрин, хайдах бэлэмнэниэхтээхтэрин уонна сокуону тутуһуохтаахтарын бүгүнгү нүөмэргэ сырдатабыт.

Чурапчытаагы судаарыстыбаннай экологическай надзор судаарыстыбаннай иниспиэктэрэ Валентин Драгунов бу туһунан сийилии кэпсэтэ.

БУЛТ БИЛИЭТЭ

Улууспутугар 5000 кэрингэ булт билиэттээх киһи уонна 1500 булчут баар.

Булт билиэтин ыларга быйылгыттан балаһан ыйын 1 күнүттэн эксээмэни туттаран ылар буолуохтара. Эрдэ 18 саастарыттан ылар эбит буоллахтарына, 16-ларыттан ылар буолуохтара. Саҕа ылааччы бэйэтин баҕатынан билиэт электроннай көрүгүн оҥортуруон сөп. Билиэти 16-тыгар ылан баран, сааны 21 сааһын туоллаҕына ылар.

КӨҢҮЛҮ ҮЛҮҮ, СЭРЭБИЙ

Көҥүлү сылы эргиччи бэрэбэт. Ол эбэтэр сааскы көҥүлү Саҕа дьыл кэнниттэн, күһүҥҥү көҥүлү сааскы кэнниттэн. Госуслуги нөҥүө ыларга биһиэхэ вторник аайы кэлэн, кюар-коду ылаалара ирдэнэр.

Муус устар 1 күнүттэн от ыйын 1 күнүгэр диэри электроннай сэрэбиэйгэ сайаапканы хомуйан саҕалаатылар. Экология министриэтибэтин саайтыгар киирэн, Е-Якутия нөҥүө сайаапканы быраҕыахха сөп. Сүүйбүттэр булт хайа көрүгүнэ тиксикиттэринэн көҥүлүн ылар бырааптаахтар. Көҥүл ааттаммыт киһиэхэ эрэ бэриллэр, туора киһиэхэ бэриллэбэт. Салгыы ордубутун улууска ытан, бэйэбит сэрэбиэйи үгэс быһыытынан тэрийиэхпит. Булт иитиитигэр, булду харыстааһынна кытыһар дьонго 30 бырыһааннаах лицензия бэриллэр. Ону хамыһыйа быһаарар.

Булт, кус көҥүлэ бүппүтүн кэннэ кэмигэр төннүөхтээх. Көтөр киһи 20 хонук, туйахтаах 10 хонук, тынырахтаах уонна түүлээх 20 хонук иһинэн төннүөхтээх. Төннүбэт түгэннэ административнай боротокуол оҥоһуллар.

КУС БОЛДЬОҔО

Муус устар 24 күнүттэн бэс ыйын 10 күнүгэр диэри угуйар (подсадной) куһунан кустуур көнүлүнэр. Атыыр эрэ кус бултанарын бары билэбит. Быйыл кус ахсаанын 30-ка, андыны 5-кэ, хааһы 5-кэ диэри кыччаттылар. Дьон кыһыл кинигэҕэ кирибит мороду олус үксээтэ диэн этэр. Бу Аан дойдутаагы кэмтиэт быһаарытынан кыһыл кинигэҕэ кирибит көтөр, онон биһиги дойдубут итини быһаарара кыаллыбат.

Электромонуоктар бобуллал-

лар. Боростуой, үрүллэр буолуохтаах. Ити аата кыылы бэйэбитин кытта тэн балаһааннааҕа туруорабыт. Айылҕаҕа тэн киирсии буолуохтаах.

БУЛТ СААТА

Саас нарезтаах саа бобуллар, доруоп саанан бултуохтаахтар. Куртуйаҕы, улары туһаппаканан ытар көнүллэммит. Бултуу сылдьан эһэҕэ түбэхэбит, ол иһин карабиннаах барабыт диэччилэр бааллар. Өскөтүн оннук сылдьар түгэнигэр туттаһытына, ыстарааптанар уонна сааланар бырааба быһыллар. Булчут айылҕаҕа сылдьар ньыманы, кыыл майгытын-сигилитин билиэхтээх, толкуйдуохтаах. Быһатын эттэххэ, булт култууратын тутуһуохтаах.

Сааны тэн көнүллээх киһиэхэ расписка суруттаран уларсыахха сөп. Көҥүлбүт биир — саабын уларсабын, кыттыһан бултуубут диэн буолуо суохтаах.

БУЛТУУР КЭМНЭ
ТУОХ ИРДЭНЭРИЙ

Бултуур кэмнэригэр билиэттэрэ, көнүллэрэ, сааларын докумуона булгуччу баар буолуохтаах. Бултуур сиргэ регистрациялаах эрэ тырааныспарынан айаннахтаах. Айанныы сылдьар кэмигэр саа чехолугар, ботуруона туспа сылдьахтаах. Саа уонугар ботуруона суох буолуохтаах. Үүтээннэ киирэргэ саа таһырдыа хаалыа суохтаах, хомуллуохтаах. Итирик туруктаах сылдыа суохтаахтар. Бэрэбиэркэ кэмигэр докумуоннарын көрдөрөрүн аккаастыыр буоллаҕына, бырааба быһыллар. Маны сэргэ уоту тэйитэр сэлиэчик ирдэнэр. Быйыл сэлиэчиктэргэ бэрэбиэркэни ытыахпыт. Бу ирдэбил булт кэмигэр дьон эчэйиитэ, өлүүтэ тахсарыттан киирдэ.

ЫТЫ КЫТТА БУЛТААҕЫН

Ыты кытта бултуур буоллааха, бултуур сиргэ тиийиэххэ диэри тиэйэн илдьиэхтээххин. Ону тэнгэ булгун саҕалыаххар диэри ыт бааһыга туруохтаах. Ыт пааспардаах, чиптэммит буолуохтаах.

ДОБОТТОРУ, ОБОЛОРУ КЫТТА
БУЛТААҕЫН

Туйахтаахха соҕотох киһи табаарыстарын илдьэ барар буоллаҕына, ол табаарыстарын испийһэтиэхтээх. Тиэхиньикэҕэ куттал суох буолуутун уонна баһартан сэрэхтээх буолууга билиһиннэрдим диэн илии баттаахтаах. Көҥүлүн суруйуохтаах.

Илдьэ барбыт киһи — булт этэнгэ ааһарыгар эппиэтинэстээх. Бары уоту тэйитэр сэлиэчиктээх буолуохтаахтар. Рациялаах буоллахтарына өссө ордук. Оскуола оҥотун илдьэ сылдьахха сөп эрэри, сааны биэрэр көнүллэммит. Оҕо хайдах бултуурга көрөн эрэ үөрэниэхтээх.

ЭНЭ, БӨРӨ КУТТАЛЫ ҮӨСКЭТЭР
ТҮГЭНИГЭР

Энэ тоҕо дэриэбинэҕэ киирэрий? Энэ элбээн буолбатах. Эһэни ийэтэ 3 сааһын туолла да, үүрэр, оччоҕо кинилэр бэйэлэригэр сир көрдүүллэр. Онуоха сир кыараан иһэр — бырамыысыланнаска, бааһынаҕа туһаналлар, тыа баһаара үгүс сирин сиир. Аарыма эһэлэр бэйэлэрин сирдэрин биэрбэттэр. Онон үүрүлэн-үтүрүлэн, ачык-таан, ыксаан, сыкка тардыһан кэллэллэр. Ытыллыбыт эһэлэр үгүстэрэ 3-тээх буолаллар.

Эһэни бэйэни харыстанар туттунан (вынужденно) өлөрөн баран, аакта суруйуохтаах. Бөрөҕө эмиз оннук.

Эһэ, бөрө киһи олоҕор уонна доруобуйатыгар быһаччы кутталы үөскэтэр буоллаҕына, нэһилиэк баһылыга үгсүү суругу суруйан, Айылҕа харыстабылын инспекциятыгар түһэриэхтээх. Биһиги онно олохуран, рапорт суруйан, 30 хонуктаах көҥүлү суруйтаран, көҥүл толорон, бултатар киһиэхэ биэрэбит.

ТҮҮНҮҮ БУЛТААҕЫН

Фаралыыр булгуччу бобуллар. Түүнү прибордары, тепловизордары туһаныы ышхаҕа эрэ олорон бултуурга көнүллэнэр. Хаама сылдьан, ону кэтэ сылдьан бултуо суохтааххын.

КУЙУУРУ БЭЛИЭТЭТИИ

Куйуур, илим, мунха диэн — сизэккэтэн оҥоһуллубут булт тэриллэрэ. Манньк тэриллэр бэлиэтэниэхтээхтэр. Бэлиэтэниии Госуслуги нөҥүө босхо оҥоһуллар. Дьон бобуулаах диэн өйдүүр, оннук буолбатах. Бу киһиэхэ баар диэн учуокка туруохтаах. Ыарыҕатар түгэннэригэр булчуттар уонна балыксыттар уопастыбаларын тэрийээччитигэр Сергей Атласовка тахсан, сүбэ-ама ылыахтарын сөп.

“Булчут диэн юридическай өттүнэн билиилээх-көрүүлээх киһи буолуохтаах. Сокуону билиэхтээх, тутуһуохтаах. Минигин кытта тэнгэ быһаарсыахтаах. Түөкүннээн ытан баран, кистиин сылдьар киһи булчут аатырбат. Сокуону билиэбин, тутуһабын диэн булт билиэтин, сааны ылар уонна ону бигэргэтиэхтээх. Хамсыыр харамайы барытын өлөрүөхтээхпин диэн буолуо суохтаах, кэнээскитин кыыл-сүөл ууһурун толкуйдуохтаах”, — диэн Валентин Гаврильевич кэпсэтибитин түмүктээтэ.

Күндү булчуттар, сокуон ирдэбилин тутуһан, айылҕаҕа харыстабыллаахтык сыһааннаһан сылдьып, байанайдаах буолун!

Сандал сааһы уруйдуу көрүстүлэр

Улууска — бу күннэргэ. Чурапчыга «Уруйдуубут сандал сааһы!» кыһыны атаарыы бырааһынныгыга бэрт сэргэхтик ыытылынна

Марфа ПЕТРОВА

Чурапчы эбэһэ буолбут норуот күүлэйигэр эдэригэр эмэнигэр тийэ, элбэх дьон сиздэрэйдик таннан тобуоруна муһунна. Күммүт-дьылбыт да анаабыт курдук туран биэрдэ, сүргэбитин көтөхтө.

Күрэх кыайылаахтара. // ААПТАР ТҮҮЭРИИТЭ.

үөрэн-көтөн, сэргэхсийэллэригэр баарда.

Салгыы тымныы кыһыны атааран, сандал сааһы көрсөн, үгэскэ кубулуйбут кулуһун чуучуланы уматыы буолла. Улуустаагы уус-уран көрүү кэнсизэрэ бырааһынныгыктаагы сүргэни көтөхтө.

Күн иккис ангаарыгар кэтэһиилээх тэрээһининэн «Сэттэ бэдэр-2025» улуустаагы күрэхтэһии буолла. Быйыл 2-с төгүлүн ыытыллар күрэххэ 6 кыттааччы олус үчүгэйдик тэринэн кэлэн кытынна. «Сокол» кылаастаах болотоходтар күөн күрөстэрэ 4 түһүмэҕинэн барда. Бастакы түһүмэххэ суол быраабылатын төһө билэллэрин тургуттулар. Бу түһүмэххэ үгүс хоруйга сөптөөхтүк эппиэттээн, Александр Петров бастаата.

«Булчут» диэн иккис түһүмэх бэрт тыҥааһыннаах буолла. Кыттааччылар иккилии буолан илин-кэлин түһүстүлэр. Икки

мэхэи туораатылар. Бастаан, тимиер көлөлөрүттэн түспэккэ, үс сыалы ыттылар. Барытын табан, салгыы иккис мэхэйдэригэр тийээлэр. Манна тимиер көлөлөрүттэн түһэн, сытан эрэ сыал ытыта буолла. Бэргэнник ытан, сыыдам хамсаныылаах Василий Смирников бу түһүмэххэ инники күөҥнэ табыста.

Салгыы «Масчыл» түһүмэх ыалдыааччылартан чугас сиргэ ыытыллан, дьон-сэргэ ньиригэрдээх хаһыылар - ыһыылар күрэх көбүн өссө күүрүкэттэ. Суоппардар 100 миэтэрэ уһунга куоталастылар. Эрдэтэн бэлэмнэммит 20 киилэлээх аҕыс чуурканы көтөҕөн ылан тийдир, сүөкээтилэр. Ол быһыгар былаахтар быыстарынан «змейкалы» эрийэ айаннаан биэтэккэ кэллилэр. Кыттааччылартан сымса, түргэн, сылбырҕа буолалларын эрийэр түһүмэххэ Иван Смирников кыайыны ситистэ.

Түмүктүүр түһүмэҕинэн «Спринт» буолла. Күрэхтэһээчилэр 700 миэтэрэ уһунга тонну хаарынан айаннааһынна бары тэҥнэ стартаатылар. Сыыдам айаннаах тимиер көлөлөр хаһаайыннара салайарын лоп-бааччы истибиттэ, тонну хаары күүдэппитинэн, иннилэрин диэки түһүнэн кэбистилэр. Ыалдыааччылар хаһыылар-ыһыылар оргуйан олорто. Маныаха биэтэккэ урут кэлэн, Василий Максимов хайаларыгар да иннин биэрбэтэ.

Уопсай түмүккэ кыайыылааһын Төлөй нэһилиэгиттэн Василий Смирников тахсан, 100 тыһ. суумалаах уу харчынан наҕараадаланна. Кини быраата, биир дойдулааҕа Иван Смирников бочуоттаах иккис миэстэни ылан, 60 тыһ. сууманан наҕараадаланна. Очукуолара тэҥнэһэн, Василий Максимов уонна Эрхан Сивцев үһүс миэстэни былдыастылар. Ол эрэри Ва-

силий бүтэһик түһүмэххэ «хаачыстыбанан» кыайылааһын тахсан, үһүс миэстэни ылла. Кини — эмиэ Төлөй олохтооҕо буолар. Онон II-с төгүлүн ыһыттыллыбыт «Сэттэ бэдэр күрэххэ» төлөйдөр күннээтилэр.

«Тизиниикэбитин огостон, күөлгэ, хаарга сүүрдэн көрөн, туох баар ымпыгын-чымпыгын үөрэтэн, бу күрэххэ эрдэттэн күүскэ бэлэмнэммиттэ. Онтубабыт бигэргэнэн, төлөйдөр үһүөн кыайылааһын буоллубут. Үөрүүбүт улахан», — диэн кыайылаах Василий Смирников санаатын үллэһинэ.

«Быйылгы күрэхпит уратытынан «Масчыл» көрүг эбилинэ. Онон куоталаһы уустугуран, өссө тыҥааһыннаах буолла. Барыта бэркэ ааста. Быйылгы күрэхтэһии Улуу Кыайы 80 сылыгар ананан ыытылынна. Кыайылаахтар бириистэрин Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата, баһылык Владимир Сивцев туруорда. Ону сэргэ хас биірдии кыттааччыга сыаналаах бириистэр туттарылыннылар. Ону 14 тэрилтэ, урбаанньыт успуонсардаата. Кинилэргэ махталбытын тизэрдэбит. Быйыл Уус Дьааһыттан тийэ кэлэн кытыннылар. Онон эһиил өссө элбэх кыттааччы буолара буолуо», — диэтэ сүүрүн судьуйа Михаил Степанов.

Бу күн улахан дьонго, оҕолорго араас күрэхтэр, көрдөөх оонньуулар ыытылыннылар. Онон кыралыын улаханньыт бары сандал сааһы уруйдуур бырааһынныгыктан дуоһуя сынньанан, оҕолуу мэниктээн, сүргэлэрэ көтөҕүллэн тарбастылар.

Тыа хаһаайыстыбата. Чурапчы улууһугар үүт туттарыытын муус устар 1 күнүнээҕи туругунан

Нэһилиэк	Былаана (туонна) 01.01-01.04.2025 с.	01.01-01.04.2025 с. туолуута	Бырыһыана %
Чыаппара	27,2	21,68	79,7
Бахсы	17,3	13,18	76,1
Болтоно	6,4	4,69	73,2
Мындабаайы	33,5	71,03	212,02
Арыылаах	10,9	16,18	148,44
Кытаанах	10,8	1,30	12,03
Мугудай	23,3	20,76	89,0
Одьулуун	23,6	19,85	84,1
Мырыла	58,7	15	25,5
Сылан	33,5	17,69	52,8
Төлөй	17,7	9,94	56,1
Хадаар	22,4	10,00	44,6
Хатылы	11,6	11,59	99,9
Хайахсыт	17,4	8,98	51,6
Дирин	23,5	27,56	117,2
Чакыр	26,0	17,92	68,9
Чурапчы	1,3	5,27	405,3
Уопсайа	365,0	292,63	80,1

Улууспутугар, бүгүҥү туругунан, бары көрүг хаһаайыстыбаларга 16176 төбө ынах сүөһү баар, ол иһиттэн ыанар ынаҕа - 6253 төбө. Төрүөхпүт 1792 төбөҕө тэҥнэстэ, ол эбэтэр 28,65%. Сылгы ахсаана - 16346, интэн биэтэ - 12664 төбө. Сылгы төрүөҕэ 85 төбөҕө тэҥнэстэ, ол эбэтэр 0,7%. Сылгы маассабай төрүөҕэ муус устарга уонна ыам ыйыгар күүтүллэр.

Үүт туттарыытыгар 132 хаһаайыстыба дуоҕабардааһыттан, билигин 128 хаһаайыстыба туттара олоор. Күннээҕи үүппүт 8,65 туоннага тэҥнэстэ.

Быйылгы үүт туттарыытын сыллаагы былаана - 4690,75 туонна. Муус устар 1 күнүнэн 292,63 туонна үүтү соҕотуопкалаан, сыллаагы былаамытын 6,2% толордубут. Ити ааспыт сыл туһааннаах кэминээһэр 50,1 туоннанан элбэх. Быйыл үүккэ бары нэһиликтэр үчүгэйдик, таһаарылаахтык үлэлэниэхтэрэ диэн эрэнэбит.

Тыа хаһаайыстыбатын
салалтата.

Видеолары
бу сикээн
киирэн
көрүң

Мииринэй куоракка пресс-тур тэрилиннэ

Командировка. «Притяжение Мирного» бэстибээлтэн бэлиэтээһиннэр

Наталья СИБИРЯКОВА

**Сахабыт сирэ – олус киэн
сиринэн тэнийэн сытар
ураты өрөспүүбүлүкэ. Киһи
ылла да, талбыт оройуону-
гар судургутук тийибэт.**

Онон атын улуус сирин-уотун, олохун-дьаһаҕын, дьонун-сэргэтин көрө-истэ барар кыах үөскээтин, төһө кыалларын, туһанар ордук бөҕө буоллаҕа. Ааспыт өрөбүллэргэ сиртэн хостонор күндү тааһынан бүтүн Аан дойдуга аатырбыт Мииринэй куоракка «Притяжение Мирного» улахан бэстибээл ытылынна. Манна өрөспүүбүлүкэ араас улуустарыттан, Дьокуускайтан суруналыыстар, блогердар ыңырыллан баран ылдыттан кэлибит. Бэлиэтээн эттэххэ, эрдэ бу бэстибээл «Притяжение АЛРОСА» диэн ааттанан хампааньа үлэһиттэригэр анаан эбит буоллаҕына, быйыл бастакытын манньк киэн хабааннаахтык тэрилиннэ.

Бүгүнкү Мииринэй хайдах олохторун илэ харахпытынан көрөн, олохтоохтору кытары ирэ-хоро кэпсэтэн, икки күн устата бэстибээл чэрчитинэн ытыллар тэрээһиннэргэ сылдьан үгүһү билибит-көрдүбүт. Бастакы күн сарсыардаттан «Алмазная долина» кыһынны спорт көрүгүнэрин базатыгар хайыһарга, сноубордка өрөспүүбүлүкэтээди күрэх үөрүүлээх аһыллыгыгар сырыттыбыт. Бары ирдэбилгэ эппиэттиир тупсаҕай оҕоһуулаах база территориятыгар актыбынай сынналанҕа туһуламмыт усулуобуйа толору көрүлүбүт. Күрэхтэһиигэ 70-тан тахса спортсмен 1 600 000 солк. пуондалаах бириис иһин илин-кэлин түһүтүлэр.

Манна күрэхтэһиини таһынан АЛРОСА хампааньа салалтата суруналыыстар дэлгээс-сийэлэрин кытары брифинг тэрийдэ. «Дьон-сэргэ Мииринэй куораты бырамысыланнас уонна сир баайын хостуур киин эрэ быһытынан ылыналлар. Ол иһин араас атын эйгэ эмиэ сайдыы барарын, нэһилиэнньэ олохун-дьаһаҕын, култуура, спорт таһымын көрдөрөр-иһитиннэрэр сыалтан бу бэстибээл тэрилиннэ. Холобур, биһиги куоратпыт оҕону бары өттүнэн сайдыылаах киһи гына иитэн-үөрэтэн таһаарарга уһулчучу үчүгэй куорат дии саныбыт. Манна уһуулааһына уочарат суох, хас биридди оҕо балтараа сааһыттан миэстэнэн хааччылар. Оҕо үөрэнэр, дьарыктанар тэрилтэтэ барыта чугас-чугас турар буолан сатыы сылдьаллар. Спорт көрүгүнэригэр, ырыаҕа, үгүһүгэ, уруһуйга уо.д.а. араас хайысхалаах куруһуоктар биир ыйга баара-суоҕа 100 солк. төлөбүрдээхтэр. Хамнас кээмэйэ үрдүк», -

■ Саҥа төрөөбүт як оҕото.

■ Саҥа тутулла турар аэропорт дьытэ.

■ «Азимут» гостиница дьытэ.

диэн Мииринэй куорат мэра Алексей Тонких билиһиннэрэр. АЛРОСА хампааньа генеральнай дириэктэрэ Павел Маринычев: «Мииринэй нэһилиэнньэтэ, биһиги хампааньабыт үлэһиттэрэ төһө кыалларын бары өттүнэн үчүгэй усулуобуйанан хааччылан, кыһарыттары кыһалҕатын билбэккэ, интэриэһинэй, дьоллоох олоху олохторугар баҕарабыт. Кинилэр манна олохсуйа хаалар баҕа санаалараларын ситиһэ сатыыбыт. Бу бэстибээл биир сүрүн сыала диэн – биһиги манна үлэһиттэрин таһынан күнүтэ олохпут күөстүү оргуһарын, сайдыы барарын көрдөрүү буолар. Манна үлэһиттэригэр эрэ буолбакка, букатын олохсуйа көһөн кэлэр дьонго үөрэбит, кинилэргэ бары өттүнэн өйөбүл баар буоларын санатабыт», - диір.

Чакчы даҕаны, АЛРОСА ытытар социальнай бэлиитикэтигэр сыллата үгүс миллиардын сууманы барыыр. Ол эбэтэр, үлэһиттэр доруобуйаларын тупсарыга, үлэһит дьытэ кэргэнин кытары сынныана, эмтэнэ барарыгар, култуура уонна спорт сайдыытыгар, олохтор дьытэнэн хааччылыга уо.д.а. хайысхаларын хампааньа үлэһиттэрин өйүүр. Ол туһунан брифинг кэмигэр АЛРОСА, Мииринэй оройуонун дьаһалтатын үлэһиттэрэ сийилии билиһиннэрдилэр.

Былаан быһытынан, салгыы «Живые алмазы Якутии» аатырбыт айылҕа паркатыгар сырыттыбыт. Манна баар бизоннары, яктары, аатырбыт як оҕотун Мираны, табалары көрдүбүт. Кинилэр бары

килиэккэбэ хаайыллыбакка, киэн-куон күрүө иһигэр көнүлүк сылдьаллар. Биир интэриэһинэй көстүүнэн павлиннар буоллулар, бэл, альбинос-павлин кытары баар буолан биэрдэ. Хайдах манньк тыһыс усулуобуйалаах айылҕаҕа тыыннаах ордон, өссө төрүүх биэрбиттэрэ сөхтөрдө. Маны таһынан, биһиги Мииринэйгэ айаннаан тийибит күмүтүгэр өссө биир як оҕото, Мира балта, күн сирин көрбүтүн үөрэ-көтө кэпсээтилэр, кырачааны көрдөрдүлэр.

Киһэ култуура киинигэр «Калейдоскоп талантов» кэнсиэргэ сырыттыбыт. Манна оройуон нэһиликтэриттэн, куораттан ырыа, үгүһү кэлэтииптэрэ кытыннылар. Бииртэн биир чабылхай нүөмэри көрөн астынныбыт.

Салгыы «Вкусный Мирный» диэн гастрономическай киһэһэни аһылык буолла. Биллэрин курдук, Сахабыт сиригэр араас омок бииргэ алтыһан илээхтик-эйлээхтик олохобут. Мииринэйгэ эмиэ үгүс норуот баар. Ол курдук, бу киһэ бургатскай, татаро-башкирскай, армянскай, азербайджанскай, нуучча уонна саха омок национальнай бүлүүдэлэрин боруобалаатыбыт, ырыаларын-үгүһүлэрин көрдүбүт. Норуоттар ассамблеялара барыларын түмэн, куорат олохтоохторун ыңыран норуоттар национальнай бырааһынныктарын хайаан да бэлиэтииллэрин билиһиннэрдилэр.

Бэстибээл иккис күнүгэр куорат устун экскурсияҕа сырыттыбыт. Куорат устуруйатын билистибит. Быйыл Мииринэй куорат төрүттэммит үбүдүй-

дээх сылын бэлиэтиир. 1955 сыллаахха геологтар манна аан бастаан алмаас баарын булан: «Закурили трубку мира. Табак отличный!» диэн шифровкаламмыт биллэри ытыахтарыттан үөскээбит куорат саамай биллэр-көстөр сиригэр - «Мир» карьерга сырыттыбыт. Аан бастаан балаакка дьытэлэргэ олон тутулубут Мииринэй бүгүн - олус ыраас, дьобус уулуссалардаах, мэндизмэннээх таас дьытэлдээх, сайын күп-күөбүнэн чэлгийэр тупсаҕай куорат. Бэлиэтээн эттэххэ, куоракка баар үүнээйилэри, мастары (үксэ хатын) бүтүннүү олохтоохтор бэйэлэрэ олордубуттар. Онон сайын Мииринэй хатын солко күөбүгэр сууланар.

Олохтоохтор даҕаны, чугас сытар Бүлүү бөлөх улуустара даҕаны билиһиннэ кэмгэ Мииринэйгэ тутулла турар саҥа аэропорт аһылларын туохтааҕар да күүтэллэр. Биһиги дэлгээссийэ куораттан 4 км сиргэ тутуу эбийиэгэр бара сырыттыбыт. Бэлиэтээн эттэххэ, Мииринэйтэн Дьокуускайга эрэ буолбакка, Арасыйыа араас куораттарыгар көтүүххэ сөп. Бүгүнкү күнгэ үлэ улахан аҥаара түмүктэммит, 2,86 км самолет көтөн тахсар былаһаакката оҕоһулуохтаах. Аэропорт олоххо кириэтин, биир чаас иһигэр 300 пассажиры аһардар кыахтанар. Бу - билигин үлэлиити турар аэропорттааҕар икки төгүл улахан. «Мииринэйтэн саҥа аэропорка айаннаан кэлэргэ 5,8 килэмэтирдээх саҥа суол оҕоһулуна. Керамогранит уурууттар, инженернэй систиэмэ уонна анал оборудование туруоруутугар үлэ бара

турар. Быйыл пассажирдары регистрациялыыр уонна багаж ылар-биэрэр систиэмэ оҕоһулуохтаах. Бизнес-саала уонна көтөр ааллары өрөмүөннүүр аңгар эмиэ баар буолаллар», - диэн «Мииринэй» аэропорт дириэктэрин солбуйааччыта Сергей Дегтев кылгастык билиһиннэрдэ.

Күн иккис аҥаарыгар «Притяжение Мирного» бэстибээл биир умнуллубат түгэни - нэн «Чернышевская FORель» балык миинин бырааһынныыга буолла. Олохтоохтор, ылдыттар киин болуоссакка мустан Чернышевскайдаагы рыболовнай собуот форель балыгыттан оҕоһулуубут минньигэс миини боруобалаатыбыт. Бэстибээлгэ анаан Арасыйыа шеф-повардарын ассоциациятын чилиэнэ, «АЛРОСА-торг» бренд шеф Андрей Никишин салайааччылаах «Зарница» ресторан бастын повардара 250 лиитэр балык миинин буһарбыттар. Бу норуот күлүккэ ырыанан, үгүһүнэн, оонньуунан доҕуһуолланна.

Десамыт түмүктүүр туочуката - АЛРОСА хампааньа «Горняк» медицинскэй киинэ (салайааччы Елена Борисова). Манна урукку өттүгэр хампааньа үлэһиттэрэ эрэ доруобуйаларын көрүнэр эбит буоллахтарына, билигин Мииринэй олохтоохтору бары эмтэниэхтэрин сөп. Киин үлэһиттэрэ дэлгээссийэбит хас биридди киһитигэр «Доруобуйа маршрута» онорон, эмтэни ханнык көрүгүн талбыһытынан, ыйан-кэрдэн көрдүлэриһитилэр. Холобур, илии-атах ванната, лимфодренаж, массаж араас көрүгэ, организм дэписииттэригэр анаалыс туттарыы, систиэмэнэн битэмиин ылыы, мануальнай терапевт субэтэ-амата уо.д.а. көрүгүнэр бааллар. Олохтоохторго манньк доруобуйаларын тупсарыга анаммыт өгөлөр сыаналара олус удамыр эбит. Ол курдук, икки нэдиэлэ биир талбыт бырагырааманан эмтэнэргэ, саамай ыраабыта, 7 тыһ. солкуобайтан тахсаны төлүүллэр, чэпчэти эмиэ көрүлүөн сөп.

Ити курдук АЛРОСА бэйэтин үлэһиттэрин, Мииринэй нэһилиэнньэтин олохторун таһыма үрдүк буоларыгар, дьон олохтон дуоһуулааһыгар бары өттүнэн усулуобуйаны тэрийэргэ кыһаллар. Кырдыга даҕаны, икки-үс күн бу куоракка сылдьан, дьону кытта кэпсэтэн да иһиттэххэ, бука бары үчүгэйи эрэ кэпсэиллэрэ кэрэхсэбиллээх. Бэл, уулусса устун хаама сылдьан биир да ыксаабыт, ыгылыһыт, кыһырыбыт сирэйдээх киһини да көрбөтүбүт. Аҥаардас киин болуоссаттара биир да төрөппүт манабыла суох киһэ хойукка диэри оҕо аймах дьоллоох күлүүтүнэн туолара ураты көстүү буолла.

Аан Айаал – аныгы кэм Маяковская

Литэрэтиирэ муннуга. Эдэр киһи 2013 сылтан хойоон айарга холоноор, инники былаана киэнг

Сэмэн ЖЕНДРИНСКИЙ

Бу уол туһунан ааспыт сыл түмүгүнэн «Айар» национальной кыһа кинигэлэрин бастың тарҕатааччы уонна ааҕааччыны көбүлээччи» анал аат хаһаайына Лира Неустроева кэпсээбитэ.

Баара-суоҕа 18 сааһыгар бэйэтэ суруйбут нууччалыы уонна сахалыы хоһооннорун хаама сылдьан ааҕар, ону ааһан, спордунан утумнаахтык дьарыктанар, иллэн кэмигэр хара графит харандааһынан уруһуйдуур, маһы кыһан саахымат фигураларын онорор итиэннэ сыбаарканын үлүһүйэр эдэр киһи чугаһынан суоҕа буолуо. Кини – Айаал Оконешиников диэн.

Дэлэҕэ даҕаны, улууспут өрөгөйүн ырыатыгар “Ойуун, артыыс, суруйааччы үөскүүр сирэ баар – Чурапчы” диэн мээһэҕэ ылламат. Айаал төрөөбүт түөлбөтэ – Чурапчы буолар. Арина Андриановна уонна Владимир Васильевич Оконешиниковтар диэн элбэх оҕолоох дьиэ кэргэнгэ күн сириҥ көрбүт. Былырыын Улуу тириэньэр Дмитрий Коркин аатынан Өрөспүүбүлүкэтээҕи олимпийскай эрэллэри бэлэмниир Чурапчытааҕы орто интэринээт-оскуоланы ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрээт, ыраата барбакка, билигин Чурапчытааҕы Судаарыстыбаннай физкултуура уонна спорт институтун физкултуура-ҕа салаатын 1-кы кууруһугар үөрэнэр. Иккис разрядтаах дуобаччыт.

“Кылгастык билиһиннэрдэххэ, ийэм өттүнэн Былатыан Ойуунускай сиэн быраата буолабын. Бэһис кылаасан саҕалаан, кинигэни сөбүлээн ааҕар буолбутум, онтон алтыс кылааска тахсан баран, ол сайын хос эбэбин Валентина Харайданованы кытары “Дьулуруйар Ньургун Боотур” олонхот-

тон быһа тардан олонхолоон, иккис миэстэни ылбытым. Быһа холоон, 2019 сылтан суруйуунан дьарыктанабын. Хоһооннорбун кистээн суруйарым, кимизхэ да көрдөрбөт, биллэрбэт этим. Оннооҕор дьонум билбэттэр этэ.

Аан маҕнай, хоһооннорбун 2023 сыл сайыныгар эмиз айар куттаах доҕотторум иннилэригэр долгуйа-долгуйа ааҕан иһитиннэрбитим. Онуоха соһуйуом иһин, хайҕаабыттара, туспа кинигэ бэлэмнээн таһаартарарбар сүбэлээбиттэрэ.

Нууччалыы тылынан суруйарга судургу, ол иһин ордоробун. Сахалыы бу кэлин суруйталаан эрэбин. Хоһооннорбор аныгы ыччат кыһалчаларын, куһаҕанга убаныыларын о.э. олохпут хараҥа өрүттэрин көрдөрө сатыыбын. Наркотикка, арыгыга убамматтарын туһугар кыһалла сатыыбын.

*Вольный ветер, ты, как мечта,
Сквозь просторы мчишься, не зная
преград.*

*Твой шепот в листве – это песня
весны,
Ты даришь свободу, как легкий
раскат.*

*Ты мчишься по полям, по горам,
Обнимаешь березы и сосны в пути.
Словно птица, что в небе горит,
Ты в сердце оставляешь мечты.*

*Никто не поймает тебя в свои
сети,*

*Ты – дух непокорный, безумный
и смелый.*

*Сквозь бурю и зной, ты летишь
в свет,*

*Твой зов – это жизнь, твой ритм
– наш след.*

*Вольный ветер, ты – мой компас
в пути,*

*С тобой открываюся горизонты
мечты.*

*Ты шепчешь о жизни, о смелых
мечтах,*

*В любом уголке мира, ты – мой друг
в своих снах.*

Иллэн кэммэр Виталий Егоров, Александр Пушкин, Михаил Ломоносов, Николай Гоголь суруйууларын ордорон ааҕабын. Билигин санаам тоҕо эрэ олонхоҕо сыппат, хоһооннорунан эрэ үлүһүйэбин. Аны 3-4 сылынан кинигэ таһаарар былааннаахпын, дьэ, онно сахалыы детективной-роман набросоктара бааллар. Литературнай псевдонимым тастың убайым толкуйдаан Аан Айаал диэн интэрбитэ, ону ылыммытым. Хоһоонум тыллара, сылдьан эрэ, эмискэ өйбөр көтөн киирэллэр. Суруйар иэйим кизхэ 18-19 чаас диэки киирээччи, онно быдан чэпчэкитик суруллар.

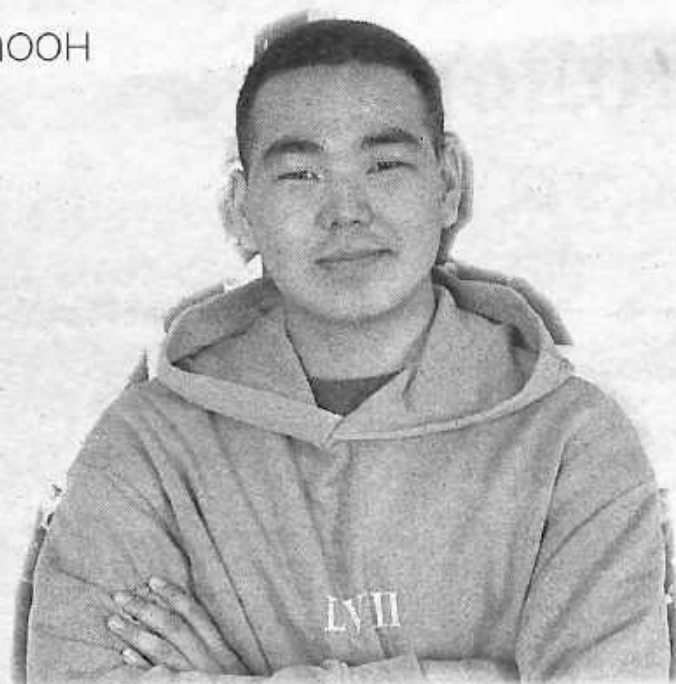
Айар үлэм таһынан, үөрэхпэр кыһаллабын, магистратурабын Дьокуускай куоракка туттарыахпын баҕарабын. Ол кэнниттэн психолог үөрэҕэр киирэр санаалаахпын. Саамай улаханник махтанар дьонум төрөппүттэриҥ буолаллар, кинилэр миигин өйүүллэр, өйдүүллэр. Ийэм эмиз уруһуйдуур, аҕам тизхиньикэлэри өрөмүөннүүр, биир балтым ылыыр, иккис балтым эмиз уруһуйдуур, оттон 2-с кылааска үөрэнэр кыра быраатым олох даҕаны олонхону ааҕар.

Хоһооннорбун дорҕоонноохтук ааҕарга кыһанабы. Тоҕо диэтэххэ, бу мин оҕолорум курдуктар. Үчүгэй, куһаҕан диэн араарбаппын, бары – биирдэр. Биир сөбүлээн ааҕар хоһооммунан “Куртизанка” буолар.

*В тени огней вечерних улиц,
Где шепот страсти, где танец
мук,*

*Куртизанки, словно звезды,
Ведут за собой в несуществующий
мир грез.*

*Сквозь шелк и ароматы,
Они играют в жизни театре,
Каждый взгляд – как искра в
темноте,*

Скрывают тайны, мечты и беды.

*В их глазах – история века,
Судьбы сплетаются, как нити
в руках.*

*Они – мечта и призрак свободы,
Их сердца полны нежности
и страсти.*

*Но под маской – живые души,
Тщетно ищут они тепла,
В мире, где чувства – лишь игра,
Где любовь – редкий дар.*

Бу айымньы быйыл кулун тутар 6 күнүгэр суруллубута. Куйаар ситимигэр Кытайдар биир туруорууларын көрбүтүм, ол кэнниттэн эмискэ киирбитэ. “Төһө даҕаны куһаҕан, буорту буолбут киһи буол – син биир тапталы баҕараһын” диэн өйдөбүллээх суруйуу буолар. Сахалыы суруйууга улаханник ыарыҕатабын, тоҕо эрэ манна Чурапчы, спорт туһунан тиэмэ буолбакка, ордук сэрии, арыгы өттүн сырдатабын.

*Сэрии сылларыгар эстэр
дьиз кэргэн,
Сэрии кэмигэр – норуот ыһыллар,
Сэрии диэн – сир ыарыта,
Дьон накааһа уонна соро.*

*Сэриигэ өлбүт дууһалар хаһан
да боксуйу ылбаттар,
Сэриигэ чугас дьоннорун сүтэрбит-
тэр – хаһан да уоскуйбаттар,
“Сэри куттала суох”, –
диһиллэр дуо?*

*Суох!
“Сэри үчүгэй”, – диһиллэр дуо?
Суох!*

*Ханнык баҕарар норуот
Сэри кутталын билэр,
Ханнык баҕарар оҕо
Сэри куһаҕанын билэр,
“Сэри куттала суох”, –
диһр киһи –*

*Сэриини көрбөтөх!
“Сэри үчүгэй”, – диһр киһи –
Сэригэ кыттыбатах!*

Итилэри таһынан, сытыы тыллардаах хоһооннорум элбэхтэр. Олору билигин таһаарбаппын, чугас доҕотторбор, төрөппүттэрбэр эрэ көрдөрбүтүм. Нууччалыы суруйар биир төрөппүтүнэн – гаджет оҕолоро буоллахпыт, кырабытыттан ону көрөн-истэн, үөрэтэн, итинник кэтийдэхпит. Оҕо эрдэххинэ, киһи тылы үчүгэйдик ылынар, интэринэр, үөрэтэр”, – диэн Аан Айаал санаатын үлэлэһиннэ.

02 иһитиннэрэр

Сааны харайыы, илдьэ сылдьыы ирдэбиллэрин булгуччу тутуһун!

Туһааннаах дьон сааны дьиэлэригэр харайыылар, бултуур сирдэригэр илдьиһиллэрин ирдэбиллэрэ:

- биллэрин курдук, саа хаһаайына бэйэтин бас билэр уотунан эстэр сэбиргэлин (докумуоннаах саатын) олоор аадырыһыгар бары ирдэбиллэри тутуһан, туора дьон көрбөт сиригэр – тимири сийэпэ иһигэр угуохтаах. Оттон ботуруоннарын саатыттан туһунан ууруохтаах. Сааны ампаарга, күүлэҕэ, ыскаапка уо.д.а. сиргэ уураара булгуччу буоллар. Өскөтүн, бэрэбиэргэ кэмигэр саа сийэпэ таһыгар турар түгэнигэр, хаһаайын административнай эппиэтинэскэ тардыллар (ст. 20.8 ч. 4 КоАП РФ). Дьон бултаан кэлэн баран, сааларын харайбакка, онно-манна ууран барыттарын түмүгэр, сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор

ону ылан оонньоон, бэйэ-бэйэлэрин эчэтэр түгэнигэр, хомойуох иһин, тахса турар. Манньык быһылаан буолар түгэнигэр саа хаһаайына холубунай эппиэтинэскэ тардыллар (ст. 22.4 ч. 1 УК РФ – небрежное хранение огнестрельного оружия, создавшее условия для его использования другим лицом, если это повлекло смерть человека или иные тяжкие последствия);

- докумуона суох сааны, ол эбэтэр булан ылбыт, туора дьон биэрбит, эбэтэр бэйэ икки ардыгар докумуона суох атыыламмыт, урукку докумуона суох эһэтиттэн, аҕатыттан хаалбыт сааларын дьиэлэригэр туруораллара көнүллэммит. Оннук сааны тутта Росгвардия салалтатын иһинэн Чурапчы оройуонун лицензиялыыр-көңүллүүр үлэ отделениетыгар эбэтэр Чурапчытааҕы Ис дьыала от-

делыгар кэлэн туттараллара булгуччулаах. Докумуона суох сааны илдьэ сылдьан түбэхтэр түгэнигигэр административнай боротокуол буолуулар (ст. 20.10 КоАП РФ), ону таһынан холубунай эппиэтинэскэ тардыллыаххытын сөп (ст. 22.2 УК РФ). Эппиэтинэскэ тардыллыбыт киһи кэлин докумуоннаах сааны атыылаһарыгар сокуонунан күчүмэҕэйдэр үөскүөхтэрин сөп.

- Докумуона суох сааны баҕа өттүнэн туттардаххытына, харчы төлөнөр. Ол курдук, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бырабытыалыстыбатын 12.02.2004с. 63 №-дээх уурааҕар олобуран, доруоп саа 6000 (алта тыһыынча) солкуобайга тэннэхтэр. Оттон буулдьа саа 8000 (абыс тыһыынча) солкуобайга тэннэхтэр.

- Бултуур сиргэ ханнык баҕарар көрүннээх тырааныспа-

рынан барарга сааны анал чехолга илдьэ сылдьылыахтаах. Ону тэнэ саа иитиһэ суох буолуохтаах, ботуруоннара туспа сылдьыахтаахтар. Өскөтүн, анал чехола суох, эбэтэр чехол иһигэр итиилээх сылдьар түгэнигэр, туһааннаах киһи административнай эппиэтинэскэ тардыллар (ст. 20.12 КоАП РФ);

- Өскөтүн, саа докумуонун (РОХа – разрешение на хранение и ношение оружия) көңүлэ бүппүт түгэнигэр, бултуу илдьэ барара даҕаны, дьиэтигэр туруорара да көнүллэммит. Бэрэбиэргэ кэмигэр туһааннаах киһи административнай эппиэтинэскэ тардыллар уонна саата билдьанар (ст. 20.11, 20.8 КоАП РФ). Оннук түбэлтэ тахсыбатын туһугар, сааһыт көңүлэ бүтөөн иннинэ, хаһан баҕарар, болдьоон уһатыыга сайабылыаннаа (докумуон) биэрэргит булгуччу-

лаах. Ол эрэри илдьэ сылдьар саатын көңүлүн болдьоо бүтөө бириһи иннинэ, Росгвардия салалтатын иһинэн Чурапчы оройуонун лицензиялыыр-көңүллүүр үлэ отделениетыгар кэлэн уһатара булгуччулаах. Аадырыһыт: Чурапчы улуһун Крупская аатынан уул. 3 “а” №-дээх дьиэтэ, 28 №-дээх кабинет.

- Бас билэр сааһытын (гладкоствольнай, нарезной) туора дьонго уларсаргыт, биэрэргит көнүллэммит, манньык түгэнигэр саа хаһаайыныгар уонна илдьэ сылдьыбыт киһиэхэ административнай боротокуол толоруллар (ст. 20.10 КоАП РФ) эбэтэр холубунай эппиэтинэскэ тардыллыаххытын сөп (ст. 22.2 УК РФ).

Чурапчы улуһун лицензиялыыр – көңүллүүр үлэ отделениета

Саллаат ытык иэһин чиэстээхтик толорбута

Улуу Кыайыы 80 сылын көрсө. Мотрена Местникова Улуу сэриигэ сылдыбыт абатын туһунан иһирэх тылынан ахтар

Сотору кэминэн Улуу Кыайыы 80 сылын бэлиэтиибит. Биһиги сэрии толоонугар хорсуннук сэриилэһэ сылдьан охтубут буйуннары, Кыайыы көтөллөөх дойдуларыгар эргиллэн кэлбит, тыылга күүстээх үлэлэринэн Кыайыыны уһансыбыт дьоммутун санаан - ахтан ааһар, кинилэр тустарынан эдэр ыччакка кэпсиир, сырдык ааттарын үйэтитэр — ытык испит буолар.

Матрена Титовна Местникова — биһиги нэһилиэкпит биир ытыктанар кырдыаҕа буолар. Кини — үлэ бэтэрээнэ, отуттан тахса сыл промкэмбинээккэ үлэлээбитэ, коммунистическай үлэ удаарынныга, 1976 сылга социалистическай куоталаһы кыайылааҕа. Норуот итэҕэлин ылан, оройуон Сэбиэтин дьокутаатынан, нэһилиэк Сэбиэтин дьокутаатынан талыллан үлэлээбит.

Матрена Титовна — сэрии сылын оҕото. Аҕата Тит Гаврильевич Руфов — Аҕа дойду сэриитин кыттылааҕа. Мин кинэхэ тийэн абатын туһунан кэпсиригэр көрдөстүм. Саастаах кырдыаҕа киниэхэ урукку кэми ахтан ааһар олус долгутулаах.

Матрена Титовна — Үөһээ Бүлүү оройуонун Тамалакаан нэһилиэгиттэн төрүттээх. Аҕата Тит Гаврильевич 1900 сыллаахха төрөөбүт, ликбезкэ үөрэнэн, син наадатын, алҕастардаах да буоллар, сурунар эбит. Онон колхуоска үксүгэр сопхуостаан, үүт — табаарынай ферма сэбидиссэинэн, сэрии бастагы сылларыгар колхуос солбуйааччы бэрэсээдэтээтлинэн үлэли сылдыбыт. Тит Гаврильевич Үөһээ Бүлүү Намыттан төрүттээх Анисия Егоровналыын 1925 сыллаахха холбоспуттара. Анисия Егоровна ликбезкэ үөрэнэн, аатын бастагы буукбатын “А” диэн илии баттыра, ханнык да үлэттэн иһэн турбат, кыайылаах-хотуулаах үлэһит этэ. “Бииргэ төрөөбүт бэһиэбит: Сэмэн, Маарыя, Баһылай, Уйбаан уонна мин. 1943 сыллаахха аҕам 43 саастааҕар сэриигэ барбыт, ийэм минигин хат буолан хаалбыт.

Аҕам сэриигэ хайдах сэриилэспитин туһунан убайым Сэмэн “Аҕам суруктара” улахан ахтытыттан билэбин. Сэрииттэн аҕам сүүрбэччэ суругу суруйбут.

Онтон икки суругу саха дьоно, биир суругу нуучча кыыһа суруйбут, уоннааҕы суруктарын бэйэтэ ликбезтэн ылбыт билиитинэн суруйбут. Хайдах сэриигэ барыабыттан, айаннаан иһэн, сэриилэһэ сылдьан, госпитальга сытан, Германия сириттэн суруйбут,” — диэн ахтар Матрена Титовна.

Саллааттар суруктара... Сэриигэ айанаан иһэн, буулдьяанныгар окуопаа сытан, бааһыран госпитальга суруллубут суруктар олус судургулар уонна истиннэр. Чугас дьонноругар ис санааларын, тугу саныылларын, дьонноругар, төрөөбүт алаастарыгар ахтылҕанарын, Кыайыыга эрэллэрин, дойдуга бэриинилээх халбааннаабат санааларын суруйалларын биһиги саллааттар суруктарыттан долгуйа ааҕабыт. Матрена Титовна: “Биир суругу олус үчүгэйдик өйдүүбүн, нууччалыы суруллубут. Госпитальга сытан медсестэрэҕэ суруйтарбыт. Онон нуучча кыыһа барахсан, нууччалыы аҕыйах тылы билэр саха саллаатын санаатын бэйэтэ хайдах саныырынан суруйбут. Аҕам бука кэргэнин аатын уонна оҕолорун аатын эрэ эттэҕэ буолуо. Ол суругу убайым Сэмэн тылыттан тылыгар манньк тылбаастаан аахпыт: “Хаһан да умнулубат тапталлаах кэргэним Асенькам. Күндү оҕолорум Семен, Сенечка, Симеон, Мария, Маруся, Маша, Василий, Василек, Вася, Айбаан, Ваня. Дьэ, сэгэрим Анисия, эйигин субу тутуһан турар курдук моонньугуттан ыга кууһан баран, уоскуттан нарыннык уураан ыларбын көнүллээ.” Салгыы бааһыран госпитальга эмтэнэ сытарын кэпсээбит, дьоно хайдах олоролорун ыйыталаспыт, мэлдьи инники баран иһэбит, кыайан-хотон эргиллэспит” диэн суруллубут. “Бүтэһигэр “писала м/ сестра в госпитале”. Аҕам илии баттаабыт. Бу суругу тылбаастаан ааҕаары, убайым ийэбиттэн мөүлүлэ сыспыта. Хаһан да итинник тыллара истибэтэх, оҕолор ааттара элбэбит-

тэн ийэм барахсан соһуйдаҕа. Боростуой саха дьоно таптал туһунан мээңэ ыһа-тоҕо кэпсээбэттэр да, суруйбаттар да буоллаҕа.”

Тит Гаврильевич Руфов Читаҕа байыаннай үөрэххэ үөрэнэн, 1944 сыл тохсунньутугар поёһынан арҕаа фронгга айанныыр. Белоруссияҕа, Витебскай туһаайытынан сэриигэ, атаакаҕа киирэн истэҕинэ, снаряд үлтүркэйдэ ханас илиитин таппыт — сөмүйэтин уонна орто тарбаҕын госпитальга төрдүлэринэн быспытара.

Үчүгэй ытааччы быһыытынан, сэриигэ барыабыттан илии пулеметун иккис нүөмэринэн сылдыбыт. “Бар-кэл” диэни уонна быстах хамаанданы син истэ үөрэнэн, онтон атыныгар барытыгар дьон тугу гынарын үтүктэн сылдыбыт. Үөрэҕэ суох, нууччалыы билбэт куһаҕанын, кыра оҕолорун үөрэххитигэр кытаатын, нууччалыы билин диэн суруктарыгар суруйар эбит. Госпитальтан тахсан баран сайын сэрии дьонун аһагыга туттуллуохтаах сүөһүлэри манаспыт, онтон ыскалаат харабыллаабыт, ол кэнниттэн бырабыллыбыт малы, баайы, аһы-үөлү хомуйууга — трофейнай хамаандаҕа сылдыбыт. Прибалтика диэки диверсант, бандыыт, саһа сылдыар ньиэмэстэр элбэхтэрэ бэрт буолан, сылдыалларыгар сэриитээҕэр сэрэхтээх эбит. Кенинсберг куораты, онтон Пиллау диэн кириэппэс куораты ылыыга

улахан хаан тохтуулаах кыргыһыга кыттыбыта. 1945 сылаахха ыам ыйын 20 күнүгэр “Хорсунун иһин” мэтээлинэн наҕараадалааммыта. Титовна кэпсээнин салгыыр: “Биирдэ манньк буолбут үһү — Балтийскай муора бизерэгинэн иһэн, дьонун сүтэрэн муһан хаалбыт, сүрдээгин ыксаабыт. Төттөрүтаары сүүрэкэлээбит. Биһиги саллааттарбыт бөҕө, кини ротатын дьоно суохтар үһү. Харанарбытын кэннэ биир алдыамыт блиндажка киирэн хоммут, онно аттыгар киһи сытара үһү. Сарсыарда көрбүтэ — ньиэмэс саллаатын өлүгэ буолан уолу-йан ойон тахсыбыт. “Дьэ, издээн буолла, трибуналга түбөһөр киһи буоллум” диэн санаата түһэн, аччыктаан, нэһиилэ салланнаан истэҕинэ, арай эмискэ “Руко-оп” диэн хаһыы иһилибит. Эргиллэ биэрбитэ — чугас соҕус бэйэтин дьоно тураллар эбит. “Давай, котелок!” диэбиттэр, орубуна аһаары олоролор эбит, толору хааһыны кутан биэрбиттэр. Тугу да туоһулаһа барбатахтар, хата “буллун” диэн хайдаабыттар. Онон аҕам төрүт чугас аймактарбын булбут кэриэтэ үөрбүтүм диэн кэпсиирэ”.

Тит Гаврильевич 1945 сыл алтынньыга, хаар түһүүтэ “Хорсунун иһин” мэтээллээх дойдутугар эргиллибитэ.

Аҕата сэрииттэн кэлэригэр Матрена үс саастаах сүүрэ сылдыар кыыс эбит. Ийэтэ Анисия Егоровна кинини, саамай кыратын, маанылаан, атаахтатан иппит. Аҕата Тит Гаврильевич сэрииттэн кэлээт, колхуоһугар үлэ үөһүгэр түспүт, дьиэтигэр дэңгэ көстөр эбит. Ийэтэ сүрдээх үлэһит, асчыт бэрдэ, аламаҕай дьахтар этэ. Кини “1941-1945сс. килбиэннээх үлэтин иһин” диэн Сталин төбөлөөх мэтээлинэн наҕараадалааммыта. Ийэлээх аҕата сылынан быысаһан, утуу-субуу ыалдьан өлөн, кырачаан Мотя 11 саастааҕар төгүрүк тулааһа хаалбыта. Ийэлээх аҕата суох буолбуттарын кэнниттэн, кини убайын Сэмэн дьиз кэргэнигэр сыстан олорбута. Матрена Титовна санаһын, учуутал идэлээх Мария Спиридоновна киниэхэ ийэтин солбуйбут киһинэн махталынан ахтар. Эрдэ үлэһит буолар баҕаттан, оскуолатын ситэ бүтэрдүккэ, киһиэхэни оскуолаҕа үөрэнэ-үөрэнэ, Үөһээ Бүлүүтээҕи промкэмбинээккэ үлэлээбитэ. Онтон Дьокуускайга ремесленнай училищеҕа столар идэтигэр үөрэнэн бүтэрэн, Чурапчыга ананан кэлбитэ. Манна промкэмби-

нээккэ столарынан үлэтин саҕалаабыта. Матрена Титовна манньк ахтар: “1964 сыл күһүн кэллэҕим дии, наһаа иллээх, көхтөөх, үтүө дьонноох сиргэ кэлэн олохпун, дьолбун булбутум. Болтоноттон промкэмбинээккэ үлэлиир Николай Николаевич Местниковы көрсөн, ыал буолан, 53 сылга бииргэ олорон, 5 оҕону төрөтөн, элбэх сиэннэнэн, үлэлээн-хамсаан кэллибит. Иккиэн биир тэрилтэҕэ — промкэмбинээппитигэр ханна да халбарыйбакка үлэлээбиппит. Коля 1962 сылтан, мин 1964 сылтан. Уонтан тахса сыл миэбэл сыаҕын салайан үлэлэппитим. Эдэр эрчимнээх саастарбыт барыта “проммуһун” кытта сибээстээх. Үлэнэн эрэ мунурдаммакка, туохха барытыгар кыттан иһэрибит, күрэхтэһиһэр, кэнсирдэр, субуотунньуктар биһигинэ суох ааспаттара диэтэххэ, омуннааһын буолбат. Аҕабыт дуобакка, саахымакка, футболга кытара, мин теннис, волейбол, дуобат, уус-уран самодетельность хайысхатыгар барарым. Тэрилтэбит сайдыта харахпыт ортотугар барбыта,” — Матрена Титовна ити курдук биир тэрилтэҕэ үтүө суобастаахтык, таһаарылаахтык, бэриниилээхтик үлэлээбитэ. Матрена Титовна “Үлэлиир буоллаахха — үтүө суобастаахтык үлэлиэххэ” абатын кэриэс тылын чиэстээхтик толорон, ону оҕолоругар тиздэн кэллэ.

Манна бэлиэтээн суруйдаахха, кини бииргэ төрөөбүт убайа, саха норуодунай суруйааччыта Семен Титович Руфов аата биһиги Чурапчыбытын кытта ыкса сибээстээх.

Киниэхэ “Куораттарга, тыаларга” диэн кинигэтин иһин саха бастагы романист — суруйааччыта С.С. Яковлев —Эрилик Эристин аатынан литературнай бириэмийэ аһааһыта, аны суруналыыстыкаҕа СӨ судаарыстыбаннай Мунньаһын (Ил Түмэн) бөдөн салайааччы А.П. Илларионов аатынан бириэмийэтин лауреата. Онон Семен Руфов — биһиги икки киз туттар дьоммут аатынан бириэмийэ лауреата. Кини биһиги биир дойдутаахтарбыт Эрилик Эрилик аатынан сопхуос үлэһит дьонун, Чурапчы суруйааччыларын туһунан ахтылары суруйан хаалларбыта.

Наталья Захарова

Иһирэх тылынан

Киһи үтүөтэ, кэрэмэхэ этэ

Байанынан дэгиттэр добуһуоллааччы, кэрэ куоластаах ырыаһыт, хоһоону уус-ураннык аабы, олонголоон доллоһутуу – бу барыта Спиридон Гаврильевич Готовцева баара...

с. Кытаанахха ансаамбыллар куонкурустарыгар Гран-при буолан, олус үөрбүппүт. Онтон ыла, сыл аайы агрохайысхалаах оскуолалар «Поет агрошкола» куонкурустарыгар ситиһиилээхтик кыттабыт, сыл аайы Дипломна, анал аакка тиксэбит. Ол барыта – Спиридон Гаврильевич өгөтө. "Чөмчүүктөр" салайааччыбыт Марфа Дмитриевна Готовцева – муусука учуутала, СӨ үөрэҕириитин туйгуна. Кинилэр биир санаалаахтарын, бэйэ-бэйэлэрин ситэрсэн биэрэр айылҕаттан бэриллбит талааннарын, бэйэ-бэйэҕэ ытыктабыллаах сыһыаннарын уонна бэриниилээх тапталларын барытын бу сыллар тухары биһиги көрөн-билэн кэллибит. Муусука алыптаах дьэз кэргэн Готовцевтар аартыктара өссө кэнгир. Ону уоллара Евгений Спиридонович, кийииттэрэ Валентина Валерьевна, иккиэн, СӨ култууратын туйгуннара, Саха судаарыстыбаннай хорун артыыстара, эрэллээхтик салгыыллар. Улахан сизэн Джулиана II кылааска, Роберт 8 кылааска, кыра сизэн Инга 5 кылааска Н.И.Шарин аатынан Дьоккуускайдаагы 39 нүөмэрдээх оскуолаҕа үөрэнэллэр, муусукаҕа чугастар.

Оһуордаах-мандардаах, уран тыллаах сахалыы хоһоону Спиридон Гаврильевич олус сөбүлүүр. Ону тылынан кэпсээбэтэр, эппэтэр даҕаны, кини хоһоону хайдах ис-иһиттэн ийээн ааҕарыттан мин өйдөөбүтүм. Хоһоону сценаҕа үгүстүк аахпыт. Уус-ураннык ааҕарга кинини А.В. Аммосова уһуйбута, кинини атын, ураты өттүнэн арыйбыта. Өрөспүүбүлүкэтээҕи куонкуруска 2 истиэпэннээх Лауреат үрдүк аатын ылары ситиспитэ.

Биир кэмгэ мизэх олонхо киэн киэлитэ аһыллыбыта... Билигин толкуйдаан көрдөхпүнэ, хантан тийээн кэлбитин сатаан этэр кыаҕым суох эбит. Оҕолору олонхону толорорго уһуйан, дьарыктаан барбытым. Сотору буолаат, түөлбөбит олонхотун Н.М. Дьяконов – Чөлөс "Абыс күннүк сири атаратын иһигэр хаалларар айдааннаах үйэҕэ төрөөбүт Айдарыкы сизэр аттаах Ала Хотобой" олонхотун сценаҕа туруорбуппут. Онно Спиридон Гаврильевич Үрүҥ Айыы оруолун толорбута. Бу туруорууга ыччаты бөлөбүнэн аахтарбытым. Салгыы бу олонхону, улахан дьону түмэн, бөлөбүнэн толорор буолбуппут. Манна Спиридон Гаврильевич сүрүн ааҕааччы буолбута. Уонна уруккуттан олонхону кэтэһэ сылдьыбыт киһи курдук, олус эппиэтинэстээхтик ылсан, ааҕан киирэн

барбыта. Кини эппит тылыгар турарын, ис-иһиттэн үлэһитин, дьонунун өссө төгүл итэҕэйбитим. Бэлэмнэнэ кэллэппинэ, кини аан бастаан кэлэрэ, эбэтэр кэлэн, кэтэһэ сылдьар буолара. Хас аахтаһыт аайы, куолаһа чөллөрүөн, тупсан испитэ. Өрөспүүбүлүкэтээҕи Олонхо ыһаахтарыгар кыттыбыппыт. Чурапчыга, Алданга, Намга. Олонхо күннэригэр, нэһилиэкпит ыһаахтарыгар ааҕарбыт. Онно барытыгар дүүллүүр сүбэ Спиридон Гаврильевич куолаһа кэрэтин бэлиэтиллэрэ, хайгыыллара, сөбөллөрө. Олонхо ыһаахтарыгар "кыра кэлэктиип"

наһаа үчүгэйдик сылдыбыппыт. Спиридон Гаврильевич сэмэйдик мичээрдиирэ, мүчүк-мүчүк гынара, кини манньк айаннары сөбүлүүр, астынара. Ханна да, хаһан да хойутаабата, сангата суох кэтэһэ, аттыгар сылдыар буолара...

Спиридон Гаврильевич – идэтин туйгунук баһылаабыт байаныыс, мааны майгылаах, ис кэрэлээх киһи үтүөтэ, кэрэмэхэ этэ.

Лидия Сивцева,
саха тылын, литературатын учуутала

Төрүттэриттэн бэриллбит талба талаан уонна талан ылбыт идэ – биир ситимнэ тиһиллэн, тустаах үлэҕэ-хамнаска туһуланан, дьонго-сэргэҕэ умнуллубат суолу хаалларда. Уос номоҕо, кэрэ кэпсээн, истин ахтылҕан буолла...

Сылан кулуубугар дэгиттэр талааннаах байаныыс Спиридон Готовцев үлэли кэлиэбиттэн, сүүрбэттэн тахса сыл, элбэх да хору, ансаамбылы, биирдүүлэн ырыаһыты добуһуоллаан, ситиһи бөҕө ситиһилибитэ. Нэһилиэк улуус бэстибээлигэр сыл аайы инники сылдыара. Ырыаһыт эр дьон кини тула түмсүбүтэ. Барытыгар, кимизэх да аккаастаабакка добуһуоллуура. Олус сэмэй, дьонун майгылаах буолан, дьону бэйэтигэр тардара. Элбэх сангата-ингэтэ суох, кыһынҕы киэһэлэргэ, өөр да өр, хойукка диэри, ырыаһыттары, ансаамбыллары бэлэмниирэ. Идэтигэр олус бэриниилээҕэ.

Профессор Г.П.Башарин аатынан оскуола учууталларын «Чөмчүүк» ансаамбылын, 2010 сыллаахтан добуһуоллаан, тэнгэ сылдыһан, элбэх куонкуруска ситиһиилээхтик кыттыбыппыт. Сыралаах үлэбиттэн быыс булан, ырыаны олохпут аргыһа онгостон, тус олохпутун киэргэтэн, дьол уонна дуоһуйуу, үөрүү түгэннэрин билбиппитигэр Спиридон Гаврильевичка олус махталлаахпыт. Наһаа суохтуубут, ахтабыт... Аан бастаан, 2010

Реклама

III РСХБ

21%*

СВОЙ ВКЛАД

под вкусный процент

III РСХБ - это не просто банк, это ваш надежный партнер. Мы предлагаем вам лучшие условия для размещения ваших средств. Выберите свой вариант вклада и получите выгодный процент. Подробности на сайте rshb.ru или по телефону 8 800 100 0 100.

rshb.ru

7787 [Бийик, Манап, МТС, Телс]

8 800 100 0 100

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС» РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ) ДВАДЦАТЬ ТРЕТЬЯ (ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ

РЕШЕНИЕ № 101

с. Чурапча от 27 марта 2025 года

О внесении изменений и дополнений в Положение «О бюджетном процессе в муниципальном районе «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)»

В соответствии с Бюджетным кодексом РФ, улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), решает

Статья 1

Внести в Положение «О бюджетном процессе в муниципальном районе «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)», утвержденное решением от 27.06.2024 года № 67 улусного (районного) Совета депутатов МР «Чурапчинский улус» РС (Я), следующие изменения и дополнения:

1. Абзац одиннадцатый пункта 3 статьи 31 дополнить словами «, а также в целях подготовки обоснования инвестиций и проведения его технологического и ценового аудита, если подготовка обоснования инвестиций в соответствии с законодательством Российской Федерации является обязательной».

2. В абзаце одиннадцатом пункта 3 статьи 31 слова «настоящего Кодекса» заменить словами «Бюджетного Кодекса РФ».

3. Пункт 3 статьи 31 дополнить абзацем двенадцатым следующего содержания «в случае перераспределения

бюджетных ассигнований на финансовое обеспечение мероприятий по экстренному гуманитарному реагированию, доставке грузов гуманитарной помощи, эвакуации населения, ликвидации чрезвычайных ситуаций».

4. В пункте 2 статьи 41 слова «в первые пять рабочих дней» заменить словами «не позднее пятого рабочего дня».

Статья 2

1. Контроль исполнения настоящего решения возложить на постоянную комиссию улусного (районного) Совета депутатов по планово-финансовой, бюджетной и налоговой политике.

РЕШЕНИЕ № 102

с. Чурапча от 27 марта 2025 года

О внесении изменений и дополнений в решение от 26.12.2024 г. № 89 «О бюджете муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) на 2025 год и на плановый период на 2026 и 2027 годов»

В целях увеличения расходной части бюджета 2025 года за счет остатков средств местного бюджета по состоянию на 01 января 2025 год, улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), решил:

Статья 1

Внести в решение от 26.12.2024 года № 89 «О бюджете муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) на 2025 год и на плановый период 2026 и 2027 годов» следующие изменения и дополнения:

1. В подпункте 2 пункта 1 статьи 1 цифры «4 504 445,07066» заменить цифрами «4 510 983,45485».

2. В подпункте 3 пункта 1 статьи 1 изложить в следующей редакции:

«3) дефицит местного бюджета в сумме «3 858,38419».

3. Приложения № 3, 5, 7, 9 и 15 изложить в новой редакции соответственно, согласно приложениям № 1, 2, 3, 4, и 5 к настоящему решению.

Статья 2

1. Контроль исполнения настоящего решения возложить на постоянную комиссию улусного (районного) Совета депутатов по планово-финансовой, бюджетной и налоговой политике.

РЕШЕНИЕ № 103

с. Чурапча от 27 марта 2025 года

О присвоении звания «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Слепцовой Матрене Никитичне

На основании Положения о звании «Почетный гражданин Чурапчинского улуса», утвержденного решением улусного Совета депутатов № 51 от 06 февраля 2014 года, улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) р е ш и л:

За заслуги в социально-экономическом развитии Чурапчинского улуса и многолетний добросовестный труд присвоить звание «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Слепцовой Матрене Никитичне, ветерану тыла и труда.

РЕШЕНИЕ № 104

с. Чурапча от 27 марта 2025 года

О присвоении звания «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Никитиной Марфе Васильевне

На основании Положения о звании «Почетный гражданин Чурапчинского улуса», утвержденного решением улус-

ного Совета депутатов № 51 от 06 февраля 2014 года, улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) р е ш и л:

За личный вклад в социально-экономическое развитие улуса и многолетний добросовестный труд присвоить звание «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Никитиной Марфе Васильевне, ветерану тыла и труда, переселенцу, Почетному ветерану Чурапчинского улуса.

РЕШЕНИЕ № 105

с. Чурапча от 27 марта 2025 года

О присвоении звания «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Борисову Николаю Николаевичу

На основании Положения о звании «Почетный гражданин Чурапчинского улуса», утвержденного решением улусного Совета депутатов № 51 от 06 февраля 2014 года, улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) р е ш и л:

За личный вклад в социально-экономическое развитие улуса и многолетний добросовестный труд присвоить звание «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Борисову Николаю Николаевичу, главе крестьянского хозяйства «Көлүйэ», отличнику сельского хозяйства Республики Саха (Якутия), обладателю знака «Заслуженный фермер Республики Саха (Якутия)».

Я.П. Оконешников,

председатель улусного (районного)

Совета депутатов.

С.А. Саргыдаев,

глава МР «Чурапчинский улус» РС (Я).

Эбэрдэлиибит

Күндү ытыктыыр кэргэммин, аҕабытын, эһэбитин **Виталий Михайлович Неустроевы** 85 сааскын туолбукунан уонна «Гражданской килбиэн» бэлиэнэн наҕараадаламмыккын, итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Эн биһиэхэ үтүө холобур, тулхадыйбат тулааһын, кытаанх эркин буолабын. Махтанабыт, таптыбыт! Куруук манньк чэбдиктик, сэргэхтик, эдэрдии эрчимнээх сылдьаргар баҕарабыт!

Кэргэнинг Мария Дмитриевна, оболорунг Сергей, Мария, Саргылана дьэ кэргэттэрэ, сиэннэринг, хос сиэннэринг.

Көннөрүү

Хаһыат кулун тутар 28 күнүнээҕи 12 №-гэр «Тапталлаах эдьийбит туһунан иһирэх тылынан» диэн Егорова – Старостина Анастасия Петровнаҕа анаан биһиргэ төрөөбүттэр ааттарыттан бэриллибит кэриэстэбил бүтэһигэр «Биһиргэ төрөөбүттэрэ: сурдьа Василий, балтылара Нюрбина, Елена, Мария дьэ кэргэттэрэ» диэн көннөрөн ааҕаргытыгар.

Сурутуу — 2025

ЧЭПЧЭТИИЛЭЭХ СУРУТУУ КҮННЭРЭ

Муус устар 2-12 күннэригэр

САНА ОЛОХ

Бүтүүн көмөбүт алаттарбытыгар күүс

Барыстаах түгэни мүччү тутуман!

Өрөспүүбүлүкэ хаһыаттарыгар чэпчэтиилээх сурутуу саҕаланар

Ытыктабыллаах улууспут олохтоохторо!

Муус устар 2-12 күннэригэр өрөспүүбүлүкэбит бары хаһыаттарыгар, сурунаалларыгар чэпчэтиилээх сурутуу дэкээдэтэ ытылларын иһитиннэрэбит. Бу эрэ күннэргэ «Саҥа олох» хаһыат почта нөҥүө аадырыска диэри биһир ыйдаабы сурутуутун сыаната – **107,82 солк.** Оттон алта ыйдаабыта **646,92 солк.** тэҥнэһэр. Эрдээксийэ сурутуу сыаната биһир ыйдаабыта – **82 солк.**, алта ыйдаабыта **492 солк.** буолар. Барыстаах түгэни мүччү туппакка, «Саҥа олох» хаһыакка сурутан биһигинниин биһиргэ буолун!

Эрдээксийэ аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., П.П.Пинигина, 26 а. Төлөпүүнүөрбүт: эрдээктэр – 41-332, отделлар – 41-265. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, telegram: @sanaoloh

Ааптар суругар этигэр санаа редакция позициялар мэлдьи сөп түбэхэр буолбаһа. Сурука ыйылар чаччылар кырдыктаахтарыгар эппиэтинэһи ааптар тус бэйэтэ сүтэр.

Индекс: ПИ964. Бэчээккэ сахаас № 13 (11992). Кээмэйэ 2 б.л. Ахсаана 1000. Хаһыат сыаната 26 солк. Хаһыат нэһилээбэ биһирдэ: бээтинсэҕэ тахсар.

Хаһыат 03.04.2025 с. бэчээккэ бэрилинэ, 04.04.2025 с. табыста. Дьокуускай к. Виллойский переулок, 20 №-дээх дьэтигэр, "Ю.А. Гагарин аатынан Дьокуускайдаагы өрөспүүбүлүкэтээҕи типография" АУО бэчээттэнэ.

КУТУРБАҢ

Хоптоҕо нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэбириитин туйгуна, ытыктыыр кутуөппүт

ПЕТРОВ Василий Васильевич

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, эдьийбитигэр Евдокия Николаевнаҕа, оболоругар, кинилэр дьэ кэргэттэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Мэлдьэхситтэн Пестеревтар, Дьокуускайтан Уаровтар, Диринтэн Васильевтар дьэ кэргэттэрэ.

Күндүтүк саныыр, ытыктыыр таайыт, Хоптоҕо нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, Россия географическай уопсастыбатын чилиэнэ

ПЕТРОВ Василий Васильевич

ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, саҥаспытыгар Евдокия Николаевнаҕа, оболоругар, кийииттэригэр, сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Бырааттара, кийииттэрэ, сиэн оболор, Диринтэн, Чурапчыттан, Дьокуускайтан Феокисовтар, Стручковтар.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, ытыктыыр тапталлаах убайыт

ЧИЧИГИНАРОВ Виктор Иванович

85 сааһыгар соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, оболоругар, сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Биһиргэ төрөөбүттэрэ, кинилэр оболоро.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, күндү аҕата **ЧИЧИГИНАРОВ Виктор Иванович** олохтон туораабытынан, биһиргэ үөрэммит доҕорбутугар Евгенийгэ, ийэтигэр, биһиргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

ЧРСИО-ны 1993с. биһиргэ үөрэнэн бүтэрбит доҕотторо.

"САҢА ОЛОХ" хаһыат

Кылаабынай эрдээктэр **ГОРОХОВА Людмила Владимировна**

Түрүбүччүлөр: СӨ Бырабыыталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабаччыт" Сударыстыбаннай автономнай түрүбүччүтэ, **Талаарааччы:** СӨ "Сахабаччыт" ГАЗ **Талаарааччы аадырыһа:** 677000, Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. тел/факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabachchat@mail.ru. Российскай Федерация Роскомнадзор СӨ салааларыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр ретистрацияламмыт нүмэрэ – ПИ.№ТУ14-00559.

@SANAOLOH